

MUDr. Pavol Strauss
píšuci apoštol dnešného veku

(Textový podklad pre literárno-hudobné pásma
k Roku Pavla Straussa)

(Listy PS 14 – 2011)

I.

***Moderátor:** Naš večer, venovaný odkazu MUDr. Pavla Straussa, uvidieme myšlienkami dvoch pápežov, Straussových súčasníkov:*

Benedikt XVI.: „V tomto historickom období potrebujeme predovšetkým ľudí, ktorí osvietenou a prežívanou vierou urobia Boha viditeľným v tomto svete. Negatívne svedectvo kresťanov, ktorí hovorili o Bohu, ale žili proti nemu, zatemnilo Boží obraz a otvorilo bránu nevere. Potrebujeme ľudí, ktorí majú zrak upriamený na Boha a odtiaľ sa učia pravej ľudskosti. Potrebujeme ľudí, ktorých rozum je osvietený Božím svetlom a ktorým Boh otvorí srdce, takže ich rozum môže hovoriť rozumu iných a ich srdce môže otvoriť srdcia iných. Len cez ľudí, ktorých sa dotkol Boh, sa môže Boh vrátiť medzi ľudí.“

Ján Pavol II.: „Slovensko má osobitnú úlohu pri budovaní Európy tretieho tisícročia. Dobre si to uvedomte! Je povolanie ponúknuť svoj veľmi významný príspevok k novému pokroku európskeho kontinentu svojimi tradíciami a kultúrou, svojimi mučeníkmi a vyznávačmi, ako aj živými silami svojich nových generácií. Slovensko je povolanie ponúknuť Európe predovšetkým dar svojej viery v Krista a svojej oddanosti Panne Márii.“

Toto nádejné očakávanie Jána Pavla II. môže Slovensko naplniť len vďaka tomu, že rodilo a rodí veľkých duchov, ktorí toto poslanstvo nesú dejinami a rozvíjajú ho ďalej. – Medzi nimi zaujíma nesporne popredné miesto Pavol Strauss.

Strauss:

Neraz som si kládol otázku, prečo mi dal Boh narodiť sa uprostred tohto slovenského národa. Dovolil mi, aby som s ním zrástol. Cítil som tú trošku zodpovednosti a chcel

som mu slúžiť svojim vzdelaním, určitou rozhladenosťou, určitou kultúrnosťou a kúskom nadania. Vážil som si všetko kultúrne i osudové, čo sa Slovenskom prehnalo. (...)

Positívne hodnotím ten obrovský vývoj kultúrny, hospodársky i politický, úroveň stúpajúcej kultúrnosti, množstvo nadaných vedcov, maliarov, sochárov, architektov. Oslobodenie z nevoľníctva, pri riziku každej doby dostať sa do nového a iného nevoľníctva. Svetlo slobody a slobôd nadovšetko! Uvoľnenie z úzkoprstosti každej úrovne života. Čo bolo vo mne, čo som získal vo vzdelaní, chcem položiť k nohám tohto národa. Slúžiť vývoju a pochopu vývoja slovenskej kultúrnosti a duchovnosti. Všetko ide k jednému cieľu. A všetko, i komunizmus, je kresťanský blud. Všetko, aj zvyšky vedybých poznání, sa zleje v jediný prúd.

Každý je na niečo hrdý. Jedni sú hrdí na národ, z ktorého vzišli, iní na svoj pôvod. Z tých individuálnych hrdostí ale vznikajú rôzne druhy srdnatosti, rôzne druhy udierania sa do prs, rôzne resentimenty. Narodíť sa v niektorom národe nie je zásluha, ale určenie. A neodôvodnené, lebo každý sme sa narodili s určením.

Ja viem, že ma Prozreteľnosť postavila do tejto slovenskej pospolitosti. A tej sa cítim zaviazaný, aby som všetky svoje danosti dal do jej služieb...

Milujem tento národ i so všetkými charakterovými defektami, najmä v terajšej dobe. Chcem všetko, čo som získal výchovou, čtbou, vývojom, štúdiom, dať k dispozícii. Svojou konverziou chcem ľudí utvrdiť. Svojimi písáčkami chcem prispieť, čo len haliermi do pokladnice myslenia. Pokojne chcem znášať zaznávanie i všakové príkorie, a vkladám sa do vôle večného Otca národov.

Tým faktom, že sme dielom Stvoriteľovým, dostal každý predovšetkým úlohu, zodpovednú úlohu voči Neko-

nečnu, či je to jednotlivec alebo národ. Dokonalé splnenie tejto úlohy je jeho primárnym údelom. Musíme teda predovšetkým metafyzicky obstáť. Všetko ostatné je druhotné, respektíve ešte podradnejšieho druhu.

Len vtedy, keď sa pod týmto zorným uhlom hľadí na všetko dianie, teda na život súkromný i verejný, vedecký i politický, každodenný i dejinný, môže sa dôjsť k ušľachtilejším formám bytia. A o to ide, nielen o to, aby jedni druhým vyrvali moc – v každom prípade – z pazúrov a aby im potom „ukázali“.

Nie tí, čo myslia, že idú s dobou, sú v nej zakotvení. Sú na nej len nalepení. Tvárnosť zeme je vždy formovaná myšlienkovým prúdením, ktoré pramení vo vesmírnom tichu trvalej budúcnosti a v hlavách otvorených stálemu tušeniu...

Hodnoty krásy a dejinných realít, ako aj ekologických, posunúť na tie miesta, kde by sa mohli uplatniť. Duchovné a etické normy urobiť spoločenskými normami a slovenský národ urobiť adekvátnym partnerom európskym a svetovým. Nevyčleniť nič z dedičstva národa, ani náboženskú členitú kultúru, ani umeleckú a folklórnu. Vo všetkom je cena každého pre všetkých.

Apritom sme tu všetci, či už chceme a či nie, na tomto Slovensku, v tejto Európe, na tejto zemeguli, v tomto vírivom planetárnom systéme, v tejto galaxii medzi tisícami inými galaxiami, a pohybujeme sa s nimi vesmírom v istej neistej situácii, v tomto neistom bytí božích tvorov, vo svojej ľudskej biede a metafyzickej kráse a vyvolenosti. Plávame časnosťou do nepochybnej večnosti.

Všetko sa pohybuje a víri s nami, naše sny a fantázie, naše plány a túžby, náš stály pokus o rozlet od ríše ducha, ktorá sa prstom dotýka nášho vnútra. A tak sa rozrastáme cez seba do svetov.

II.

Moderátor: Mons. Jozef Tóth, prorocký, biblický duch slovenský, privítal v roku 2009 ukončenie Roku sv. Pavla, 160. výročie narodenia Pavla Országha Hviezdoslava a 15. výročie úmrtia Pavla Straussa – esejou „Trio Pavlov“, kde konštatuje: „Všetci traja Pavlovia sa druhýkrát narodili zásahom blesku, svetla, Sily, ktorá sa vymyká nášmu poznaniu. Všetci traja sa totiž stali v našej terminológii konvertitmi... Oni síce osobnostne, poznaním, vierou zostali tí istí, iba ich depozit, ich najvnútornejšie duchovné „ja“ sa zmenilo, a nie tým spôsobom, že by zmenilo svoju identitu, ale že sa **zavrášilo!** Rozšírilo sa a narástlo do neslýchaných rozmerov. Boli vnútorne pretvoreni na vyššiu kvalitu ducha, osobnostne na **mužov božích.**“

Tak sa Pavol Strauss stal – na spôsob sv. Pavla – **prorokom a apoštolom tohto veku**, „velďuchom 20. storočia“, podľa slov Jozefa Tótha, ktorý „keby bol žil v západnej Európe, bol by zaradený medzi výkvet osobností Európy!“ – Ako vychádzajú jeden za druhým zväzky kolosálneho, na 10 zväzkov naplánovaného –práve vyšiel šiesty (siedmy...) zväzok – Zbraného literárneho a mysliteľského diela Pavla Straussa – stáva sa toto presvedčenia Jozefa Tótha slovenskej verejnosti čoraz preukaznejším a neodškriepiteľnejším.

Straussov prorocký duch sa prejavil predovšetkým v dvoch smeroch: v prenikavej diagnóze choroby nášho veku na prelome dvoch civilizácií – a to už viac ako pred polstoročím, tesne po skončení 2. svetovej vojny; - a v stanovení princípov liečby, bez rešpektovania ktorých by prekonanie choroby sveta a nájdenie spásneho východiska ľudstva nebolo možné.

Tak teda **diagnóza**, ktorá sa už vyše polstoročia nesie z úst slovenského proroka do tohto chorého sveta:

Strauss:

Celý svet sa ponáša na nemocného, ktorého síce prepustili z nemocnice, ale je zrejme nie uzdravený. Kam sa priblíži, všetko zaváňa špitálskym smradom, pripomínajúcim smrť a zahmlievanie, a horšie, ničotu.

Až sem sa dovliekol svet ako prašivý boháč – žobrák, ktorý sa po ostatné posilnenie, po ostatnú útechu priplazil pred svoje najplnšie trezory, a tam hynie hladom a smädом duše a srdca, bo mu nezvyšil nijaký človek.

Hrôzy vojny prestali a hrôzy mieru zaujali ich miesto. Morálne dedičstvo vojny zostalo vo forme duševného a morálneho malomocenstva, vraždy, terorizmus, stále rozšírenejšia závislosť na drogách, ustavičné nebezpečenstvo atómovej konfrontácie a medzinárodná nedôvera, úbohosť a bieda v treťom svete a šialené bohatnutie a vykorisťovanie ľudí aj bohatstva zeme a prírody.

Podstatou choroby je deficit. V organizme ľudstva chýba podstatná súčiastka, bez ktorej to nejde, lebo nemôže ísť, a keď sa v dohľadnom čase neimplantuje znovu, nevyhnutne dôjde ku kozmickému pohrebu.

Duša je kohéznou silou organizmu, bez ktorej je len zhlu- kom pološialených a notorických odstredivých buniek. Boh je dušou ľudstva a jeho chlebom, jeho formatívnou podsta- tou, lepom jeho dejín.

A Boha vyhodili ako splesnený chlieb za mesto ľudstva, na verejné smetisko večnej nehanebnosti. A Boha denne vy- hadzujú na dlažbu, vylučujú z našich kancelárií a ordinácií, z našich fabriek a laboratórií, z našich divadiel a koncertných siení, z našich manželských spální a z našich detských izieb. A Boha denne vyhadzujú na chladnú dlažbu nášho mysle- nia.

A preto je dnešný svet ako deravý sud, do ktorého sa na- lieva náplň úsilí a túžení, i víno dobrej vôle, i dažďová voda pokusov o záchranu a obnovu, ale všetko vyteká, nevedno kadiaľ a kam...“

Ale čo som videl a zažil okolo seba? Stále bola viditeľná len koncentrácia moci. Spoločnosť ideologicky a politic-

ky roztrieštená. Každá opozícia túžila po moci a keď sa jej zmocnila, využil to každý na uplatnenie a na hromadenie majetku. Tak, ako komunisti, keď boli pri moci, zdedili všetky neresti kapitalizmu: hromadenie peňazí i hmotného majetku i za nečestných okolností, udávanie, falošné a nerozumné obviňovanie nevinných, násilie, surovosti, útlak, nesloboda a celková bezperspektívnosť. Hromadenie majetkov bolo primárne u každej spoločenskej vrstvy, ktorá bola na politickom výsluní za všetkých našich štátnych štruktúr. Menili sa len osobné a spoločenské konštelácie. Pritom sa len zdokonaľovalo intrigánstvo, vytvárali sa intrigánske a záujmové mafie vo všetkých etážach a štruktúrach spoločnosti, od hospodárskej a obchodnej oblasti až po zdravotníctvo a kultúru.

Stále zamračené a zamračenejšie nad nami, okolo nás i v nás. Stále vojna.

Svet bez perspektív. Ustavične iba hrozivá perspektíva atómových mračien.

Na iné sa nezmôže skomercializovaná a zbeštializovaná civilizácia, ktorá je schopná registrovať nemravníkov a la Ginsberg, vraždiť Kennedyovcov, a vždy vysmievať a vraždiť čistých...

Vždy to isté v dobovej obmene.

Svet produkuje bystrom slepých šteniec vo veci Pána Boha. Preto musí všetko spráchnivieť a skrachovať, každé podujatie, či je to výchova človeka, alebo nové umenie, či je to koncepcia vedy, alebo medzinárodné konferencie, ak nepojmú do svojich rozpočtov konštantu Boha. Celý výpočet musí byť nevyhnutne zlý – pre falošné premisy.

Na jednom konštatovaní sa dnes zhodnú všetci, i keď sú odlišných myšlienkových táborov alebo vedeckých škôl, všetci, od laboratórnych syslov až po hlásne trúby všetkých politických dúhových odtienkov, a to je **kríza, krízové postavenie vonkajšie i rozporenie vnútorné.**

III.

Moderátor: *Na úsvite európskeho zjednotenia, tesne po druhej svetovej vojne, prišiel Pavol Strauss ako slovenský apoštol tohto zjednotenia s výzvou, sprvádzanou výstražnými znameniami:*

Strauss:

Lebo Európa nie je za nami, lež pred nami. Európa nie je ani zemediel, skôr idea. Európa nedohrala svoju úlohu. Ešte ju má len začať hrať. To, čo bolo doteraz, bolo prvé dejstvo. Skončilo fiaskom, pretože zradilo svoj základ, svoju kresťanskú postać. Byť Európanom znamená priznať sa k určitej duchovnej rase. A kým sa neuskutoční to, že všetky národy európske odložia hranice medzi sebou a spoločne začnú budovať novú európsku kultúru a mravnosť, dovedty potrvajú konvulzie terajšej bezradnosti...

Dnešný život Európy je číročistý amerikanizmus. Nie natoľko hospodárske výsledky ako uštvanosť, stechnizovanosť – a výlučne hmotná zainteresovanosť.

Výsledok: samý infarkt, uštvané srdcia, rakoviny. Zvyšovanie životného tempa, a tým relatívne približovanie ľudí, ktoré vyúsťuje v zrážkach.

Príčina: odprírodnenie, denaturácia všetkého – od stravy po všetky prejavy telesného i netelesného života. Najvulgárnejšie hmotárčenie a v súvisi s tým všeobecné sploštenie myslenia.

Liek: ad fontes! Materiálne, intelektuálne, morálne!

Moderátor: *Ak na prelome tisícročí musí Milan Rúfus dávať Zbohom európskej kultúre, ak Benedikt XVI. musí konštatovať, že sa „v Európe vyvinula kultúra, ktorá je najradikálnejším poprením nielen kresťanstva, ale vôbec náboženských a mravných tradícií ľudstva“ – potom neostáva len konštatovať, že Európa so zašatou uvzatosťou pracuje na tom, aby sa naplnili Straussove slová: „Niet inej cesty. Boh nakoniec všetky zatarasí a zvýši iba zvislý smer.“*

Čo bolo pred 60 rokmi ústami Pavla Straussa povedané v préterite, nemôže sa do nekonečna prenášať do futúra:

Strauss:

Dejiny sú arénou, po ktorej pobehával človek ako zúrivá, skrvavená šelma. No Krotiteľ ju vohnal do klietky, odkiaľ je už len jedna otvorená cesta, a tá vedie úzkou ohnivou bránou do slobody a milosti Božej.

***Moderátor:** Pavol Strauss, tento slovenský apoštol európskeho zjednotenia, sa tak stavia bok po boku synovi poľského národa Karolovi Wojtylovi, s ktorým môže – v mene najlepších tradícií nášho národa – slovo za slovom v parafráze zopakovať:*

Ján Pavol II.: „Obraciam svoj pohľad na Európu ako na kontinent, ktorý najviac prispel k rozvoju sveta tak v duchovnej rovine, ako aj vo svete práce, vedy a umenia. A keď velebím Pána, že Európu osvietil svetlom evanjelia už od počiatkov apoštolského ohlasovania, nemôžem mlčať o kríze, v ktorej sa zmieta teraz, na prahu tretieho tisícročia kresťanskej éry.

A preto ja Ján Pavol II, syn poľského národa, ktorý sa vždy považoval za európsky národ vďaka svojim počiatkom, tradíciám, kultúre a životodarným vzťahom; národa slovanského medzi latinskými; ja nástupca Petra na rímskom stolci, ktorý chcel Kristus umiestniť v Európe a ktorý miluje Európu pre jej úsilie rozšíriť kresťanstvo do celého sveta; ja biskup Ríma a pastier všeobecnej Cirkvi ti zo Santiaga volám s láskou k tebe, stará Európa: Vráť sa k sebe samej. Buď sama sebou. Znova objav svoje počiatky. Obnov svoje korene. Navráť sa k životu podľa skutočných hodnôt, ktoré urobili slávnou tvoju históriu a požehnanou tvoju súčasnosť medzi ostatnými svetadielmi. Znovu vybuduj svoju duchovnú jednotu v atmosfére plnej úcty k iným náboženstvám a pravej slobode. Daj cisárovi, čo je cisárovo, a Bohu, čo je Božie. Nespyšnej pre svoje výdobytky, aby si nezabudla na ich možné negatívne

dôsledky; nedaj sa znechutiť stratou početnej prevahy vo svete, sociálnymi a kultúrnymi krízami, ktoré v tebe prebiehajú. Ešte stále môžeš byť pre svet majákom civilizácie a podnetom pokroku....“

Moderátor: *Ako nedať pritom za pravdu profesorovi Paštekovi, ktorý si ako prvý položil „nevyhnutnú otázku základného významu“:*

„Nie je táto Straussova európsko-kresťanská orientácia v súlade s dávnym náboženským a kultúrnym apoštolátom, ktorý už pred stáročiami vykonali na našom území dvaja slovanskí svätci, Cyril a Metod, povýšení pred desaťročím na spolupatrónov Európy?“ – aby si vzápätí odpovedal: „Nesporne tu možno hľadať takúto kontinuitu.“

IV.

Moderátor: *Dočkali sme sa čias, keď – z ničoho nič – nad svetom plesol bič globálnej najprv finančnej, potom hospodárskej krízy, ktorú najsvetlejšie umy tejto planéty priamo odvodili od krízy morálky, teda od krízy človeka.*

V našich dňoch začína prevládať mienka, že sa nám ju podarilo prekonať – a to prostými finančnými a hospodárskymi operáciami – bez toho, že by sme sa čo len jedným prstom dotkli prameňa tejto krízy – morálneho stavu súčasného človeka a ľudstva.

Možno musí prísť nová vlna onej krízy, aby sme si spomenuli na prorocké slová Pavla Straussa, ktorý tak naliehavo vyžadoval hlbokú premenu ľudského vedomia:

Strauss:

Na uzdravenie sveta sú zameraní mnohí ľudia a mnohé skupiny a strany. Ale vždy ide len o cestu z vonkajška do vonkajška. Veď všetko vychádza z prechoreného jadra človeka i celej prírody. I z roztopaše pseudoslobody a vytvárania prebytkov sa začínajú kumulovať odpady v nás i okolo nás. Len duch oživuje, ozrejmuje, ba vykupuje. Lebo z tej celosvetovej biedy, duševnej surovosti, kriminality, sexuálnej

anarchie a s tým všetkým súvisiacej deštruktívnosti prameň úbohosť človeka a prírody v ňom i okolo neho. *Infirmitas nostri saeculi*.

Veľké veci sa dejú. Závan, bezprostredný závan Božej vôle ide dejinami. Tak vyhlasujú mnohí. Ale veď je to predsa trvalý stav od počiatku sveta.

No je isté, že nápor Božej vôle je nástojčivejší, jeho tlak intenzívnejší než inokedy. Boh nás chcel k niečomu doviest, čomu sme sa vzopreli, a teraz nás tlačí do jedného kúta dejín, neodvratne.

Nápor Božej vôle je tvrdý. Chce nás mať čistých a nekompromisne svojich. Preosieva nás drsným úderom dejín. Možno nás pozoblieka donaha. A kto ho potom vyzná, keď bude pozbavený každého hmotného a zemského dobra, bude ozaj jeho večným sústom. Nechce nás stoj čo stoj. Chce nás však čistých a oddaných. Spôsob, akým to chce tentoraz docieľiť, je neobyčajne prísny...

Ako som už spomenul, mnohí vedia, že svet je chorý. Aj ja som to bolestne pociťoval a takto som rozmýšľal: Základom a bunkou sveta je človek; všetko, čo sa robí, robí človek; a všetko, čo sa robí, robí sa pre človeka. Obnovovatelia sveta, tvorcovia dejín sa oňho starajú len natoľko, nakoľko ho môžu použiť, využiť a zneužiť.

Menia sa politické a hospodárske systémy, menia sa štátne hranice, menia sa metódy vedenia vojny, mení sa technika; nové vlády a nadvlády, nové stroje, nové tanky, nové aeroplány, nové lode, nové strely – všetko sa mení, všetko je nové, len človek ostal taký, aký bol v predkultúrnom čase: je stále dravým, surovým, sebeckým, nelútostným, zlým tvorom.

Všetky vonkajšie pokusy o obnovu sveta a zlepšenie pomerov sú teda fantazmagóriami, kým sa človek systematicky nezačne zlepšovať. – A o to sa systematicky stará len svätá cirkev pomocou spytovania svedomia a svojich sviatostí, pokánia a eucharistie. Len zdokonalený človek, ktorého cirkev

dá spoločnosti k dispozícii, obnoví tento svet. Kým si to nevedomia a úprimne nevyhlásia páni z Organizácie spojených národov, musia zbankrotovať všetky konferencie a každý koniec vojny bude len začiatok prípravy na novú.

Stav vecí na svete nemožno pričítať len jedným. Nie, všetci ho splodili – čo i nevedome – spoločne. Je výslednicou úsilia všetkých, či vládli a či trpeli, a to či už včera, či dnes, či zajtra. Všetci ľudia bez výnimky sú zodpovední.

Svet je chorý, má zahalené zmysly a nechápe; a my, kresťania, sme chybní, že sme nie schopní urobiť mu kresťanstvo pochopiteľným a prijateľným, že ako vlastníci Pravdy nemáme dosť žiary a intenzity presvedčivosti, aby sme celý svet zapálili touto pravdou.

Oheň prišiel k nám. Oheň Ducha Svätého horel medzi nami. Len oheň zapaluje. Z tlenia sa vlhké a polozhnuté drevo tohto sveta nemôže chytiť.

Všetci musíme vojsť do niečoho iného. Vo všetkých nás musí niečo zomrieť, aby sa niečo mohlo narodiť.

Svet sa objedol hnsu a zostal hladným.

Ak nemá byť život hmýrením hmoty, nenávisti a moci manicky posadnutých mravcov – musí sa stať *pozemskou parafrázou obcovania svätých*.

Potrebný je nový, tvrdý, smelý, verný a teplý, milujúci človek s pevnou vnútornou štruktúrou, ktorý by musel nahraďovať dnešného rôsolovitého, uhladeného, salónneho, laboratórneho športového, obchodného, vedeckého, politického alebo umeleckého šedivého mäkkýšovitého tvora. A tým človekom môže byť iba **nový typ kresťana**, zaťažený tradíciou hrdinstva katakomb a láskou z čias martýrov, zaťažený chlapským postojom vyznávačov a žeravosťou prorokov a vizionárov, zaťažený silou askézy a neúprosnosťou modlitby a nezaťažený lacnými a úzkoprsými predsudkami provinci-

álnych tradicionalizmov, nezaťažný večným a malicherným zazlievaním, nezaťažný krátkym rozhlľadom horizontu rodnej dolinky, ale človek, ktorý je všade doma, až kam dosahujú Kristove ramená, rozprestreté svetom.“

V.

Moderátor: *Zdalo by sa, že tomu, čo vidí stav tohto sveta takým tragickým, takým katastrofálnym, že sa mu v tom ohľade môže vyrovnat' vari len Pavol Országh Hviezdoslav, že tomu diagnostikovi smrteľnej choroby dnešného veku musia sa aj perspektívy ľudstva a vôbec života na tejto planéte javiť ako hrôza nad hrôzu...*

Budeme preto veľmi prekvapení, keď tento – zdalo by sa – pesimista nad pesimistov (ktorý sa však sám označil za „chorobného optimistu“), predostrie pred nami obraz budúceho sveta ako ríšu netušených perspektív.

Svoju istotu v budúci spásny vývoj – spomeňme si na víziu Jána Pavla II., že „slzy tohto (dvadsiateho) storočia pripravili pôdu pre novú jar ľudského ducha“ – túto istotu zakladá Pavol Strauss predovšetkým na presvedčení, že v človekovi driemu netušené tvorivé sily, ktoré vložil doň Stvoriteľ, nie aby sa v ňom zadusili, ale aby raz došli plného rozkvetu...

Strauss:

Všetko vrie. Boh veľkou varechou mieša nad plameniskom blízkych prítomností veľké chody zajtrajšej hostiny.

Treba konečne pochopiť, že nejde o naše miesto pri hostine, ale o príchod Pána, Ženícha budúcnosti.

Škřka v bruchu sveta. Už sa začína prehadzovať doba. A hryzovisko života akoby si vylomilo najdravšie tesáky.

Len hľadači právd, úprimní, zo všetkých táborov sa ďalej predierajú ostnatým drôtom svojich čistých a úprimných túžob za očistou myslí a ľudských vzťahov.

L'udské vnútro je schopné náramného rozpätia. Tak ako L'sa vie na jednej strane zjednodušiť do svorky animality a animozity, tak sa vie samo v sebe rozdiferencovať v skoro nepochopiteľné odtienky.

Keď si človek uvedomí, že u väčšiny ľudí - i tvorivých - je len zlomok jeho mozgových potencií využitý, je všetka fantázia namieste, aby vykreslila svet a človeka, až sa uvoľnia nové sily a možnosti, ktoré v ňom driemu. Najväčší géniovia minulosti budú len poľutovaniahodnými úbožiakmi začiatkov dejín kultúry.

Rozvíjajúce sa latentné schopnosti nášho mentálneho Ra citového sveta sú schopné úchvatného rozletu a vývinu, a tak i hudba, ktorú poznáme, ustúpi možno novému úžasnemu typu. Vízia budúcnosti hudby je ešte len hudbou budúcnosti. Ale je pravdepodobné, že keď sa nájde spôsob vystupňovania našich schopností, vznikne nový druh hudby, hudobného konzumenta i hudobného tvorcu. Priestor medzi nimi sa podstatne zmenší pre nový spôsob tvorenia a vnímania. Svet hudby je svet slobody a možností, s neskonalou plynulosťou a voľnosťou výrazu nových elementov. Ako sa všetko mení, vidíme z toho, že i Beethovena v čase Osudovej symfónie a Stravinského v čase Svätien jari považovali za provokujúcich pomätencov.

Moderátor: „To, čo sa tu povedalo o „budúcnosti hudby ako hudbe budúcnosti“ platí aj o umení slova, teda aj o Straussovom slove. Nech nás preto neprekvapí, ak nám niektoré jeho texty budú pripadať ako slová „provokujúceho pomätenca“. – Len si spomeňme na Ježišovo: „Ešte veľa vám mám toho povedať, ale teraz by ste to nezniesli“ (Jn 16, 12).

Strauss:

Zivot ako vtáčik si sadá na konár večnosti. A my, ľudia, Zchodíme povedľa a netušíme to susedstvo. A driapeme sa

aj po veľmi príkrych svahoch. A zabúdame neraz, že susedíme so sebou.

Zanechaj za sebou hadiu kožu sebeckta a nechaj sa viesť odrazom svetla budúcnosti, ktoré vniká do všetkého, ktoré je určené pre každého.

Vo svetle sa naladia i unavené duše, ktorým len blikot nádeje občas prenikol k prameňom zajtrajškov. Aj systematicky gnívané nevšímavosťou nastolia tvorivé osobnosti nový prúd nadšenia za humanistické ideály Európy...

Nech neskapeme na neúctu k Stvoriteľovi a k stvorenstvu. Nech radšej vojdeme do siločiar zvyškov dobroty a lásky od človeka k človeku a od nášho národa k všetkým.

VI.

Moderátor: L á s k a . Do druhého polstoročia 20. storočia - na Nový rok 1951 - nás Pavol Strauss vyprevádzal slovami, ktorými by sme mohli otvoriť aj blížiaci sa rok 2012 - rok stého výročia Straussovho narodenia, ktorý - dúfajme - prežijeme ako STRAUSSOV ROK.

Strauss:

Tesná brána okolo nás vedie do nového veku, kde bude všetko iné, všetko pretvorené. Tesná brána v nás je jedine schodná cesta, i keď sa už nemôžeme prepchať vonkajšou tesnou bránou...

Toto je najužšie miesto tesnej brány, rozhodovania doby: buď totálna realizácia Božích nárokov - alebo totálna záhuba...

Je tu čas, keď sa bude musieť človek konečne tak intenzívne a vážne zaoberať, i v medzinárodnom meradle, milosťou, ako sa zapodieva dielom a cieľom ničenia.

Buď zaplaví svet atómová pohroma, alebo zahrmlí nad ním záplava milosti. Svet zahynie alebo v dunení atómových výbuchov, alebo sa zachráni v ohni lásky

Oheň Božej lásky vie byť ničivejši než všetky atómové hrozby. Ide o to: zničiť svet láskou. Mnoho z neho neostane. Lebo väčšinou bol formovaný opakom.

Kolumbus má pravdu: ak sa nepustíme na plavbu za novými svetadielmi ľudskej duše, opravdivosti a statočnosti, nedôjdeme k rovnováhe, potrebnej na zvládnutie rozostúpenej hmoty.

Ak nepoužijeme jediná bránu, ktorá vedie cez všetky čínske múry okolo nás a v nás k novej zemi nášho srdca; ak nepoužijeme Lásku ako jediná bránu do Ríše Pravdy, ktorá vládze vyvážiť mravne nezodpovedný tanec smrti zbesnených rozpútaných atómov – môže sa ľahko stať, že nás jedného dňa pohltia ich temer kozmické priepasti.

Vzbura srdc, dielo lásky – je jediná kľúč pre bránu v čínskom múre; a viera, otvorené Credo in unum Deum – je ostatné lano, na ktorom možno visieť nad priepastou života.

Kde je láska, bude všetko. Svet padne nakoniec do hlbín Kristovej lásky, ktorou zapálil i jeho začiatok.“

K o n i e c

Július Rybák
september 2010